

המועצה הלאומית לשלום הילד

התעללות

בילדים

בישראל

ערך: ד"ר יצחק קדמן

חודש 2011

חודש ושנה העבריים

מהדורה שלישית

1. מהי התעללות?

התעללות היא פגיעה פיזית, מינית או נפשית מכוונת, הנגרמת כתוצאה ממעשה, מחדל או הזנחה מתמשכת, המתאפיינים בחומרתם או בדפוס קבוע לאורך זמן.

ההתעללות יכולה להיגרם על ידי אדם זר, אך בדרך כלל היא מתרחשת במסגרת משפחתו של הילד (גם כאשר מדובר במשפחה מאמצת, משפחה אומנת, או מי שהילד נמסר למשמורתו).

2. מי הם המתעללים בילדים?

בין המתעללים בילדים ניתן למצוא הורים (בשכיחות גבוהה), אחים, ידידי משפחה, שכנים, מכרים, אנשים האחראים על הילד או זרים. המתעללים מצויים בכל מעמד חברתי וכלכלי ובכל המגזרים.

תופעת ההתעללות בילדים איננה יחודית או בעלת בולטות במגזר זה או אחר באוכלוסיה.

גם בארץ וגם בעולם ידוע, כי שכיחות התופעה כמעט שווה במגזרים שונים באוכלוסיה ואין לה מאפיינים בולטים של מוצא, רמת הכנסה, רמת השכלה, איזור מגורים, דת או עדה.

לפעמים עלולה להיווצר האשליה, כי שכיחות התופעה גבוהה יותר אצל משפחות ממעמד סוציו-אקונומי נמוך. טעות זו נובעת מחשיפתם הגדולה יחסית של משפחות אלה לשרותי רווחה, ומן העובדה שיש בידיהם פחות אמצעים להסתיר את תוצאות ההתעללות מאלה המצויים בידי שכבות מבוססות יותר (כגון: רופא פרטי, איום בתביעה משפטית על הוצאת דיבה, עו"ד צמוד, הופעה מכובדת המסייעת להכחשה וכיו"ב).

3. מה הם סוגי ההתעללות?

מקובל לסווג את הפגיעות בילדים לארבע קטגוריות:

א. פגיעה או התעללות פיזית (ילדים מוכים)

פגיעה חמורה או מתמשכת בילד באמצעות מכשירים או אברי גוף (בעיטות, נשיכות, מכות, טלטול וכדומה). הפגיעה יכולה לגרום לתוצאות כמו: שטפי דם, נפיחויות, פצעים פתוחים, פגיעות פנימיות, כוויות, שברים, נזק מוחי, אובדן הכרה ואף מוות.

הפגיעות השכיחות מופיעות בראש, בגפיים העליונות והתחתונות, בגב או באברי המין.

ב. פגיעה או התעללות מינית

פגיעה בעלת אופי מיני בילד המתבצעת תוך שימוש בכוח, כפיה, איום, פיתוי, או תוך ניצול סמכותו ומרותו של המבוגר. הפגיעה יכולה לכלול: אונס, מעשה סדום, החדרת חפצים לאבר המין, מעשים מגונים, אוננות, חיבוק, ליטוף ונישוק בעלי גוון מיני, אקסהיביציוניזם, מציצנות וכן שימוש בילדים לצורכי פורנוגרפיה או זנות.

ג. הזנחה

מחדל או פעולה מתמשכת של הזנחה פסיבית או פעולה אקטיבית, שנועדה למנוע מהילד הזנה, טיפול רפואי, טיפול מונע, תנאי אקלים סבירים, תנועה חופשית או גרויים סביבתיים. הזנחה יכולה להסתיים במוות או לגרום לילד תת-תזונה, נזקים גופניים, עיכוב בהתפתחות, פיגור ונזקים נפשיים מידיים וארוכי טווח.

ד. התעללות נפשית או רגשית

הרס שיטתי של יכולת הילד לפתח מסוגלות רגשית או לפעול כשורה, בהקשרים אישיים וחברתיים. תוצאת התעללות מסוג זה יכולה להתבטא בחרדות, הסתגרות, יכולת מילולית ורגשית מוגבלת והתפתחות לקויה. זוהי ההתעללות הקשה ביותר להגדרה. היא יכולה להיכלל גם תחת ההגדרות של: פגיעה נפשית, חסך נפשי, תקיפה רגשית ועוד. לעיתים קרובות מופיעה התעללות זו כתופעה נלווית לסוגים האחרים של פגיעות בילדים.

4. מהן ההשלכות של התעללות על הילד?

לפגיעה בילד יש השלכות מידיות והשלכות לטווח ארוך. יש למה מימד גופני ובריאותי, ומימד נפשי ורגשי. לעיתים, קרבנות התעללות הופכים בבגרותם להורים מתעללים. ההתעללות מותירה בקרבנותיה צלקות רגשיות, אשר אם הן לא מטופלות כראוי ובזמן, הן עלולות לפגוע ביחסיהם האינטימיים של אותם קרבנות בבגרותם.

חבלה גופנית בילד, עלולה לפעמים להוביל לפיתוח רגשי אשם קשים אצל הילד, הרואה את עצמו אחראי למעשה. התעללות בילדים עלולה גם להוביל לשימוש לרעה בסמים או אלכוהול, לזנות, ולנסיונות התאבדות.

5. מה הם הגורמים להתעללות?

התעללות בילדים אינה תוצאה של גורם יחיד. לפעמים מדובר בצרוף של תכונות אישיות של ההורה או האדם המטפל בילד, ולפעמים מדובר בנסיבות משפחתיות, או במשברים על רקע אישי, כלכלי, חברתי או סביבתי. בדרך כלל הורים או בני משפחה הפוגעים בילדים אינם מוגדרים כחולי נפש או כמי שאינם אחראים למעשיהם. מדובר לרוב באנשים עם אישיות חלשה, שהתנהגותם יכולה להחריף על רקע בעיות ומשברים שונים.

בין המאפיינים של המתעללים ניתן למצוא:

- אנשים שהיו קרבנות התעללות בילדותם.
- אנשים בעלי דימוי עצמי נמוך.
- אנשים הרואים את הילד כ"רע", "מושחת", או "בלתי ניתן לשליטה".
- אנשים מבודדים חברתית.
- אנשים אימפולסיביים ו/או מהירי חימה, המתקשים להשתלט על רגשותיהם.
- אנשים הסבורים שהילד צריך לשרת ולספק את צורכיהם שלהם.
- אנשים הסובלים מאישיות חלשה ובעלי צורך להפגין כוח ושליטה.
- אנשים שאינם יודעים או אינם מסוגלים לדאוג לילדים.

מצבי לחץ ומשבר היכולים להגביר את הסיכון:

- מתחים במשפחה וביחסים בין הורים.
- פירוד וגירושין.
- אבטלה ובעיות כלכליות.
- הגירה.
- נכות או מחלה כרונית של הילד.
- תכונות אימפולסיביות של הילד.

6. מדוע הילדים שותקים או אפילו מסתירים את ההתעללות בהם?

- לפעמים הילדים אוהבים את הוריהם למרות ההתעללות, והם חרדים מתוצאות הגילוי (למשל, הרחקה מן הבית של ההורה או של הילד).
- לפעמים הקרבנות מפרשים את ההתעללות כענישה רגילה או כתופעה מקובלת.
- לפעמים הקרבנות חשים עצמם אשמים וראויים להתעללות.
- לפעמים הקרבנות מרגישים חסרי ישע ואינם מאמינים באפשרות לשינוי המצב.
- לפעמים הם צעירים מדי ואינם מבינים מה קורה, או אינם יכולים לבטא זאת.
- לפעמים הם מבטיחים לשמור על הסוד תחת איום, או פיתוי.
- לפעמים הם חשים אשמה, או בושה, על כי לא הפסיקו מוקדם את ההתעללות.
- לפעמים הם חוששים מהחרפת ההתעללות, במידה וידווחו עליה.
- לפעמים הילדים פשוט לא מכירים סוג אחר של יחסים.
- ולפעמים הם חוששים שלא יאמינו להם או שיאשימו אותם בהתעללות.

7. טווח גילאי הקרבנות

- טווח הגילאים של הקרבנות לפגיעות ולהתעללויות לסוגיהן, יכול לנוע בין גיל הינקות (מגיל 0) ועד גיל הבגרות.
- פגיעות פיסיות** שכיחות פחות בגילאי 14 ומעלה (יורדות עם הגיל).
- פגיעות מיניות** שכיחות יותר בגילאי 9-14, אך קיימות גם בגילאים צעירים הרבה יותר ונמשכות לעיתים גם אל הבגרות.
- הזנחה** שכיחה יותר בגילאים הצעירים יותר ועד גיל 5.

קבוצת הגיל שבה השכיחות הגדולה ביותר של ילדים שנפגעים היא של ילדים בגילאי 3-10.

8. איך אפשר לזהות סימנים להתעללות?

קודם כל להקשיב!

ילדים לא אחת מספרים לנו, או לפחות רומזים לנו שמשוהו קורה. אם לא מקשיבים אי אפשר לראות או למנוע, ובודאי שלא להבין.

בדרך כלל הילד מתקשה לדבר על ההתעללות באופן ישיר. הוא עשוי להשתמש ברמזים שונים, כמו: "השמרטף הטריד אותי", "אני שונא לבקר בביתו של דודי", "השכן משחק במשחקים מצחיקים", "אני רוצה להשאר בגן או בביה"ס" וכיוצא באלה.

הילד מדבר בדרך עקיפה, מפני שהוא נבוך מדי, או שהוא צעיר ואינו יכול לבטא במדויק את שאירע, יתכן גם שהבטיח לא לספר, או שהוא חושש וחרד.

לעיתים משתמש הילד בדרך מוסווית, כמו למשל: "אני מכיר מישהו שיש לו בעיה", או "מה יכול לקרות אם ילדה סיפרה לאמה שמישהו נגע בה, אבל האם לא האמינה לה?". במקרים כאלה יתכן שהילד באמת מספר אודות חבר או אח, אך יתכן שהוא מספר על עצמו. על המבוגר לעודד את הילד בעדינות וברגישות, לספר את הידוע לו על הילד "האחר". קרוב לוודאי שלבסוף תצא האמת לאור.

סימנים לזיהוי התעללות

התעללות פיסית מותירה לעיתים קרובות, פגיעות וסימנים נראים לעין. יש להיות ער להופעתם של **סימני האזהרה** הבאים, העלולים להצביע על התעללות פיסית:

- חבורות המופיעות בקבוצות, בשלבים שונים של ריפוי, או בצורת החפץ אשר גרם לחבורה (למשל: כף יד, אבזם חגורה, חוטי חשמל וכו').
- כוויות (שנגרמו למשל מנוזל חם, מסיגריות או ממגהץ לוחט).
- פגיעות על הפנים ("פנסים" סביב העיניים, לסת שבורה, אף שבור, שפתיים מדממות או נפוחות).
- סימני נשיכה (במיוחד אם הם בגודל פיו של מבוגר, או שהם חוזרים ונשנים).
- שריטות בלתי מוסברות, או סימני רצועות.
- סדקים או שברי עצמות בלתי מוסברים.

יש לזכור עם זאת, כי חלק מהסימנים הללו יכולים גם להיות תוצאה של תאונה או פגיעה מקרית ולא מכוונת. כשהילד איננו נותן הסבר לפגיעה, או שההסבר שניתן לפגיעה לא הגיוני, או כאשר מנסים להסתיר את הפגיעה באמצעות לבוש, או בדרך אחרת - יש בכך סימן אזהרה. לעיתים לא ניתן לראות סימנים חיצוניים להתעללות (אם משום שאינם קיימים או משום שהם מוסתרים).

ניתן וצריך במקרה זה לשים לב לסימני זיהוי, הבאים לביטוי בהתנהגות הילד, כמו:

- בעיות משמעת רבות.
 - תוקפנות ואלימות כלפי אחרים.
 - אלימות מילולית מוגזמת.
 - לבישת ביגוד שאינו הולם (כדי להסתיר פגיעות).
 - ניכור, בדידות, עצב והתכנסות עצמית.
 - חשש מקשר עם מבוגרים.
 - תלונות פסיכוסומטיות.
 - דיבורים על התאבדות או נסיונות אובדניים.
- חשוב לזכור עם זאת, כי אפיוני התנהגות אלה יכולים גם לבטא מצוקה אחרת ויש בהם כדי לתת לנו רמז אפשרי ולא קביעה החלטית לגבי התעללות.

סימני זיהוי להתעללות מינית

ברוב המקרים התעללות מינית איננה נעשית תוך הפעלת כוח, ולכן אין היא מותירה סימנים חיצוניים גלויים. הגילוי המילולי מפי הקרבן, במפורש או במרומז, היא הדרך הבטוחה ביותר לגלות את האירוע.

יש עם זאת מספר סימני זיהוי אפשריים, חלקם פיסיים ורובם התנהגותיים, שיכולים ללמד על קיומה האפשרי של התופעה.

סימנים פיסיים:

- קשיים בהליכה או בישיבה.
- בגדים קרועים או מוכתמים בדם.
- תלונות על כאב או גירוי באברי המין.
- זיהומים או שטפי דם חוזרים באזורי המין.
- מחלות מין.
- הריון, במיוחד בגיל ההתבגרות המוקדם.

סימנים התנהגותיים:

- גילוי עניין מוגזם או ידע רב בנושאים הקשורים למין (בציורים, בעבודות או בחיבור).
- שימוש במושגי מין שאינם הולמים את הגיל.
- הצגת התנהגות מינית מוזרה כלפי ילדים אחרים, בעיקר מתוך כעס, תוקפנות או שתלטנות.
- פגיעה מינית בילדים אחרים.
- נסיגה לשלב מוקדם בהתפתחות, כמו מציצת אצבע, הרטבה, דיבור תינוקי ועוד.
- אוננות באופן כפייתי.
- נסיונות אובדניים.
- בדידות, ניכור ונתק חברתי.

9. כיצד להגיב?

תגובת המבוגר חשובה ביותר ועשויה להשפיע על הרגשתו של הילד, בטחונו ונכונותו להיפתח אל המבוגר, לתת בו אמון ולספר על ההתעללות.

- חשוב מאוד להקפיד על הדברים הבאים:
- לשוחח עם הילד במקום פרטי וביחידות.
- לנסות להישאר שקטים ואוהדים. אם הקרבן חש כי דבריו מרגשים אותנו, הוא עלול להפסיק לדבר במטרה לגונן עלינו.
- להאמין לדבריו של הילד ולומר לו כי הינו דובר אמת.
- לעודד את הילד להמשיך ולספר. נאמר לו למשל: "אני שמח שסיפרת לי על כך, זה אמיץ מאוד מצידך".
- לומר לילד כי הוא אינו אשם בפגיעה.
- להבטיח לילד כי נעשה כל שביכולתנו להגן עליו ולתמוך בו.
- להסביר לילד כי אין לשמור על המידע בסוד.
- לא להתיימר לחקור או לטפל ללא הסמכה, מומחיות והרשאה כדין.
- להתייעץ עם אנשי מקצוע מורשים במקרים של ספק ולדווח כנדרש בחוק בכל מקרה של התעללות בילד או חשד להתעללות כזו.

10. מהי חובת הדווח - מה אומר החוק?

בסוף שנת 1989 התקבל בכנסת החוק למניעת התעללות בקטינים וחסרי ישע (תיקון 26 לחוק העונשין). להלן עיקרי החוק בתמצית ובשפה פשוטה (אין זה הנוסח המשפטי).

א. התעללות בילד (ובחסר ישע) היא עבירה נפרדת בספר החוקים.

זוהי עבירה פלילית חמורה במיוחד כאשר המתעלל הוא הורה, בן משפחה או האחראי על הילד.

ב. בין האחראים על הילד, נמנים לא רק הוריו, אלא גם מבוגרים אחרים (בני משפחה ואחרים), שהילד נתון להשפעתם או מרותם.

ג. התעללות איננה רק פגיעה פיזית והיא כוללת סוגי פגיעה שונים כולל פגיעה מינית והתעללות נפשית.

ד. על ההורה או האחראי על הילד לדאוג לבריאותו, לספק את צרכיו ולמנוע פגיעה והתעללות בו (לא רק התעללות בילד היא עבירה, גם אי מניעת התעללות היא עבירה).

ה. על כל אדם מוטלת חובת דווח לרשויות, בכל מקרה שיש לו חשד סביר שהאחראים על הילד מתעללים בו.

ו. על בני משפחתו של הילד ועל אנשי המקצוע, מוטלת חובה מוחמרת של דווח.

ז. מי שיודע על התעללות בילדים ולא מדווח כנדרש, צפוי לענישה ואפילו למאסר.

ח. קיימת חובת דווח על מוסדות חינוך וטיפול, בכל מקרה של התעללות ופגיעה חמורה בילדים, גם במקרה שהפוגע אינו אחראי על הילד (ילד אחר או קבוצת ילדים).

ט. ילד שההורה התעלל בו, לא יהיה חייב להעיד נגדו בבית משפט, וניתן יהיה לקבל עדות של חוקר ילדים מיוחד (שאינו שוטר), שיעיד במקום הילד.

חובת הדווח

כאמור, החוק מטיל על כל אדם שיש לו חשד שקטין נפגע על ידי האחראי עליו, או שקטין נפגע במוסד חינוכי, לדווח על כך לפקיד סעד לחוק הנוער (עובד סוציאלי מורשה לנושא, המצוי בכל מחלקות הרווחה ברשויות המקומיות) או לחילופין למשטרה. חשוב לזכור, כי דווח כזה אינו בגדר הטלת אשם או קביע נחרצת, אלא בקשה לבדיקה מקצועית. **המדווח איננו נדרש להוכיח התעללות.** כל מי שמדווח כנדרש בחוק ובתום לב, מוגן חוקית מפני כל תביעה פלילית או אזרחית נגדו. חובת הדווח איננה רק חובה חוקית, אלא גם חובה מצפונית ומוסרית, ולעיתים היא הדרך היחידה לשבור את קשר השתיקה ולהציל את הילד.

11. דרכי הטיפול

האיתור והדווח, עם כל חשיבותם, הם רק צעד ראשון, הכרחי, אך לא מספיק לטיפול בילד. ילדים שנמצא כי אכן היו קרבן לפגיעה ולהתעללות, זקוקים לטיפול ולהתייחסות.

לפעמים מדובר בטיפול קצר מועד ולעיתים בטיפול מתמשך.

לעיתים יש צורך בטיפול פרטני ולפעמים בטיפול קבוצתי. לפעמים יש צורך בטיפול כוללני במשפחה כולה, בצד הטיפול הנפרד, החיוני והחשוב בילד הקרבן, יש חשיבות רבה לטיפול, גם בפוגעים עצמם, בנוסף להליכים הפליליים נגדם.

מובן, כי בדרך כלל, בשלב הראשון, יש ליצור הפרדה בין הילד ובין הפוגע. עדיפות ראשונה להפרדה כזו, צריכה להיות הרחקת הפוגע. אך למרבה הצער, לא תמיד הדבר מתאפשר. במקרים אלה, יש צורך להרחיק את הילד ממקור הסכנה. לטווח קצר ניתן להעביר את הילד למרכזי חירום (מקלטים לילדים בסיכון), הפזורים בארץ ומשמשים גם כמוקדי טיפול. לעיתים יש גם צורך בהשמה חוץ ביתית לטווח יותר ארוך, אם במשפחה אומנת, אם בפנימיה ואם במקרים קיצוניים אפילו במסירה לאימוץ. החלטות כאלה מתקבלות בוועדת החלטה מקצועית, וכאשר אין הסכמה של המשפחה, יש לאשרן בבית המשפט.

12. נתונים*

נכון לשנת 2009 היו כ-32,000 ילדים עליהם דווח לשרותי הרווחה כי יש חשש שהם קורבנות התעללות. מתוך מספר זה היתה התפלגות לפי סוגי התעללות כדלקמן:

כ-27.9% התעללות פיסית

כ-11.7% התעללות מינית

כ-11.2% התעללות נפשית

כ-30.7% הזנחה

רק כ-3% מהדווחים התגלו כדווחי שווא.

44.1% מהקורבנות היו בנות ו-55.9% בנים.

קרוב ל-3,000 ילדים אותרו בבתי חולים ובקופות חולים על רקע של התעללות והזנחה.
כ-8,500 תיקים נפתחו במשטרה בגין פגיעות בקטינים ובכלל זה התעללות בהם.
חשוב לזכור, כי נתונים אלה משקפים רק את המקרים המוכרים והמדווחים. הערכות שונות מניחות, כי על כל ילד מוכר או מדווח יש בין 10-3 ילדים, הסובלים מהתעללות לסוגיה, אשר אינם מוכרים ואינם מדווחים.
יש אפוא להניח במידה רבה של ודאות כי בישראל יש כיום לפחות 120,000 ילדים במצבי סכנה וקרבות להתעללות לסוגיה.

* כל הנתונים מבוססים על השנתון - ילדים בישראל 2010, בהוצאת המועצה לשלום הילד.

13. כתובות וטלפונים שכדאי לדעת

המועצה הלאומית לשלום הילד 02-6780606
www.children.org.il

אל"י 1-800-22-3966

פקידי הסעד לחוק הנוער (טיפול והשגחה)
בלשכות לשירותים חברתיים
ברשויות המקומיות לפי הטלפון בכל ישוב

קו חרום ארצי למניעת אלימות במשפחה ולמען ילדים בסיכון (24 שעות) 1-800-220-000

מרכזים לסיוע לנפגעות תקיפה מינית 1202
שפ"י (השירות הפסיכולוגי - יעוצי של משרד החינוך) 02-5603251

משטרה 100

בכל מקום בחוברת זו בו מוזכר המונח ילד, הכוונה כמובן גם לילדה.

המועצה לשלום הילד היא הגוף הותיק והגדול מסוגו בישראל העוסק במכלול הנושאים של זכויות הילד. ייחודו בפעילות כוללת ומקיפה למענם של כל הילדים בישראל - יהודים וערבים, דתיים וחילוניים, בריאים וחולים, עולים וותיקים, עשירים ועניים. המועצה עוסקת בכל תחום אפשרי כולל: חינוך, בריאות, מצוקה, התעללות, משטרה ועבריינות, חקיקה ומשפט, תקשורת, צרכנות ותחומים רבים נוספים.

המועצה פועלת כשדולה וכארגון סינגור, ובמקביל מקיימת גם אומבודסמן (נציב קבילות ציבור), מרכז משפטי, מרכז מחקר, מרכז חינוך והדרכה ומערכת של פרויקטים חדשניים.

המועצה היא עמותה עצמאית ובלתי תלויה המוכרת כמלכ"ר וכמוסד ציבורי לצורך פטור ממס והיא פועלת למענם ובשםם של כל הילדים בישראל.

תוכנית לוו"ן - ליווי ילדים נפגעי עבירה

תוכנית ראשונה ויחידה מסוגה בישראל, המופעלת ע"י המועצה הלאומית לשלום הילד, במסגרתה מוענקים לילדים ולבני נוער נפגעי עבירות ולבני משפחותיהם, סיוע וליווי לאורך ההליך הפלילי. הסיוע והליווי ניתנים לנפגעי עבירות או למי שהיו עדים לביצוע עבירות מכל סוג: תקיפות, פגיעות מיניות ומעשים פליליים אחרים. התוכנית נותנת מענה ייחודי וחשוב, אשר לא ניתן ע"י כל גורם אחר, וכוללת מתן מידע, תמיכה, ייעוץ, ליווי וייצוג משפטי במקרים מסויימים.

טלפון ישיר: 02-679-79-80

כל הזכויות שמורות
למועצה הלאומית לשלום הילד

רח' פייר קניג 38, ירושלים 93469
טל. 02-6780606
פקס. 02-6790606

דואר אלקטרוני: ncc@children.org.il

**הופק בתרומתו של מר אורן מזרחי,
לזכרו של אחיו ג'ובאני ארנון ז"ל**

המועצה הלאומית לשלום הילד

ילדים אומדים גם בלי מילים

כל מה שחשוב שתדעו
על פגיעות מיניות בילדים

מדריך להורים

עורך: ד"ר יצחק קדמן

ילדים לא תמיד אומרים

ילד* הוא אדם שלם ואנושי מרגע לידתו, קטן אמנם, אך מלא חיוניות.

ילד הוא אושר ושמחה וגם תום, אך יש בו גם חולשה ותלות רבה במבוגרים.

ילדים (בנות וגם בנים) הם לפעמים קרבנות של עבירות מין.

פגיעה מינית עלולה לקרות לכל ילד וילדה, בכל הגילאים, בכל מקום.

לרוב, ילדים לא ימהרו לספר על פגיעה מינית בהם.

אולי הם מבולבלים ואינם מבינים מה קורה.

אולי הם מבטיחים לשמור את הסוד תחת איום או פיתוי.

אולי הם חשים אשמה או בושה.

אולי הם חוששים שלא יאמינו להם.

אולי הם חוששים שיאשימו אותם.

ואולי אין להם מילים מתאימות לתאר את מה שקרה.

הידעת כי:

■ פגיעה מינית היא לא רק אונס אלא כל הקשר מיני כמו איום מילולי, חשיפת איברי מין, הפשטה, הצצה, ליטוף, מגע פיסית וחדירה. פגיעה מינית היא מעשה אסור והרסני המהווה גם עבירה פלילית חמורה.

■ ברוב המקרים הפגיעה המינית איננה מלווה בהפעלת כוח כנגד הילד: תמימותו וחולשתו של הילד, כמו גם סמכותו של המבוגר, מאפשרים לו לפגוע בילד תוך שהוא מסתפק בפיתויים שונים או באיומים בלי להפעיל כוח.

■ רק לעיתים רחוקות יספר ילד מיוזמתו על פגיעה מינית זאת מכיוון שהוא חושש, מפחד, מאוים, או חש רגשי אשמה.

■ הילד גם יחשוש שמא אם יספר את שקרה לו, לא יאמינו לו.

■ ילד בדרך כלל איננו ממציא או מדמיין שנפגע מינית.

■ הילד אף פעם איננו אשם בפגיעה מינית בו. האחריות למה שאירע היא תמיד אך ורק של הפוגע.

■ מרבית הפוגעים מינית הם גברים אך גם נשים פוגעות מינית בילדים. הפוגעים יכולים להיות בכל גיל ומכל שכבה באוכלוסיה ויכולים להיראות כאנשים רגילים לחלוטין.

■ גם ילדים יכולים לפגוע מינית בילדים.

■ פגיעה מינית בילד יכולה להיעשות על ידי אדם זר לחלוטין, אך ברוב המקרים היא מבוצעת על-ידי מישהו המוכר לילד. במקרה כזה יש סיכוי רב שהפגיעה לא היתה חד פעמית אלא מתמשכת וחוזרת.

■ לא רק בנות נפגעות, גם בנים נפגעים מפגיעות מיניות.

הורים יכולים וצריכים להקשיב גם כשהילד שותק

- אין תחליף לרגישות ולנסיון שלכם כהורים

לרוב, כשילד נפגע, תופיע סדרה של סימפטומים. חשוב לבחון אותם בהתייחס לגיל הילד, אופיו ודפוסי התנהגותו בעבר.

לפעמים תבחינו בשינויים משמעותיים בהרגלי שינה

■ התעוררות מוקדמת ■ סיוטי לילה ■ נדודי שינה ■ שינה מוגברת

לפעמים תגלו בעיות בלימודים

■ בעיות משמעת ■ ירידה בציונים ■ חוסר ריכוז ■ איחורים והעדרויות

לפעמים תשימו לב להפרעות בהרגלי אכילה

■ אובדן תיאבון ■ תיאבון מוגבר

לפעמים תחשושי בשינויים בקשר עם אנשים

■ התבודדות מוגברת ■ ניתוק קשרים ■ הימנעות מפעילות חברתית ■ פחד להישאר לבד או עם אדם מסויים

לפעמים תרגישו בשינוי התנהגות

■ עצבנות ■ אדישות ■ שינויים תכופים במצבי רוח ■ ריבוי פחדים ■ הסתגרות ■ התנהגות מינית או ידע מיני שאינם מתאימים לגיל

לפעמים תראו שינויים במצב ההגייני-בריאותי

■ שינויים בלבוש ■ תלונות על כאבים ■ הזנחה בהגיינה אישית ■ גירוי או פציעות באברי מין ■ דלקות בדרכי השתן ■ הפרשות לא רגילות

*בכל מקום בחוברת בו מוזכר ילד הכוונה כמובן גם לילדה

ומה יקרה לילד?

הילד מוגן על ידי חוק מיוחד -

חוק לתיקון דיני הראיות (הגנת ילדים), התשט"ו-1955

עיקרו של החוק הוא להגן על שלומם של ילדים נפגעי עבירה. החוק קובע שאת החקירה והפעולות הנדרשות להיעשות עקב עבירת מין, בה היה מעורב ילד עד גיל 14, יעשו חוקרי הילדים, אשר אינם אנשי משטרה. מטפלים אלה - עובדים סוציאליים בשרות המבחן לנוער - הוכשרו במיוחד לחקור את הילד בגישה טיפולית, במטרה לסייע לו ולמשפחתו.

■ המשטרה תודיע לחוקר ילדים מיוחד.

■ הילד לא יחקר על ידי איש משטרה. הילד לא יחקר בתחנת משטרה.

■ חוקר הילדים המטפל יגבה עדות מהילד לצורך ההליכים המשפטיים.

■ כדי להגן על שלום הילד, החוק מסמיך את חוקר הילדים המטפל, אם הוא רואה צורך בכך, לאסור את הופעת הילד בבית המשפט והוא יעיד במקומו.

לידיעתכם, המועצה לשלום הילד מפעילה פרויקט המעניק סיוע ומידע ראשוני ותמיכה עבור ילדים נפגעי עבירה ומשפחותיהם וליווי לכל אורך ההליך הפלילי. שירות זה הינו יחיד מסוגו בישראל והוא הוקם על מנת לתת מענה לקשיים הייחודיים של ילדים ובני נוער קורבנות עבירה. השירות ניתן ללא תשלום ותוך שמירה על סודיות מירבית.

מומלץ להתייעץ עם איש מקצוע טיפולי בעל ניסיון בתחום, בכדי לסייע לילד להתמודד עם ההשלכות הרגשיות, ההתנהגותיות והנפשיות של הפגיעה.

החל משנת 2008,

כל ילד שנפגע מעבירת מין, זכאי לקבל מימון לטיפול פסיכולוגי-נפשי. המימון נעשה באמצעות הלשכות לשירותיים חברתיים.

לא פעם, קשה מאוד להבחין אצל הילד בין מצב רוח חולף לבין מצוקה אמיתית, לכן חשוב לא להיבהל ולבחון את הדברים היטב.

ערנות, זהירות ומודעות, חשובות ביותר, אך אין להיגרר לבהלה מיותרת ולמסקנות חפוזות.

אינכם בטוחים? כדאי ואפשר להיוועץ באנשי מקצוע. מומלץ לעשות זאת בשלב הראשוני שלא בנוכחות הילד.

כשאתם בטוחים שילדכם נפגע או כאשר יש לכם חשד רציני לכך, צפוי שתרגישו פגועים, מבוהלים, כואבים וכועסים.

מה לעשות?

■ חשוב לזכור כי התגובה הראשונה של המבוגר משפיעה מאוד על הילד. **בהלה של הורה מעבירה פחד לילד.**

■ רצוי להרגיע את הילד ולהקשיב לו בסבלנות ובשקט.

■ רצוי לעודד את הילד לספר ולהתייחס לרגשותיו אך **לא ללחוץ** ולא להכביד עליו בשאלות.

■ **אין להאשים** את הילד במה שקרה ואין להטיל עליו את האחריות.

■ יש לתת לילד **תחושה של אמון** בדבריו ותחושה שאתם לצידו.

■ יש **לתמוך בילד** לאורך כל ההליך מרגע היוודע דבר הפגיעה בו.

■ **אל תחקרו את ילדכם**, דבר זה עלול להשפיע על החקירה ולשבשה. השאירו זאת לאנשי המקצוע.

ובעיקר, להתלונן ולא להסתיר!

ללא תלונה, יימנע מהילד הסיוע שהוא זקוק לו זכאי לו.

ללא תלונה, לא תהיה חקירה, לא יהיה סיכוי לתפוס את הפוגע.

פוגע שאינו נתפס, עלול לפעול שוב נגד ילדים אחרים.

הגשת תלונה תבהיר לילד שההורים תומכים בו, ותלמד אותו שהחברה מגינה עליו ואוסרת לפגוע בו.

הורים, אל תחכו שזה יקרה. אפשר וצריך להקדים תרופה למכה!

- דעו היכן ילדכם נמצא ועם מי.
- היו הורים מאזינים ומקשיבים. היו קשובים לסימנים, לאיתותים ולשינויים בהתנהגות.
- עודדו את ילדכם לדבר על בעיות באופן פתוח.
- עזרו לילדכם לזהות מצבים של סיכון.
- שוחחו עם ילדכם על אפשרויות של פגיעה מינית והביאו למודעות שלו את קיומן של סכנות.
- למדו את ילדכם לומר "לא" ותמכו בזכותו לסרב להצעות ולמגעים שלא נראים לו, גם מצד אדם מוכר.
- פקחו על הגלישה של ילדכם באינטרנט והדריכו אותו לגבי הסכנות ודרכי הימנעות מצרות.
- אהבו את ילדכם כפי שהוא ותנו לו את הביטחון שהוא זקוק לו כדי להישמר מצרות ומפיתויים מזיקים.
- קראו יחד עם ילדכם ספרי ילדים העוסקים בנושא.
- למדו את ילדכם על זכותו לא לשמור "סוד" ועל זכותו לספר לכם, גם כאשר הבטיח "לא לספר".
- עודדו את ילדכם לשוחח אתכם ולספר לכם על כל פגיעה או נסיון פגיעה בו.

למדו את ילדיכם את עשרת כללי הזהב:

1. אל תלכו עם מבוגר שאינכם מכירים. אל תקבלו ממנו מתנות או מתקנים.
2. אל תסכימו לנסוע עם אדם לא מוכר, ללא הסכמת ההורים.
3. אם מישהו מנסה לקחת אתכם בניגוד לרצונכם - צעקו ונסו לברוח.
4. אם מזמינים אתכם - קבלו את הסכמת ההורים ולכו רק למקומות שההורים מרשים לכם לשחק בהם.
5. אל תתנו שיעו בכך בניגוד לרצונכם. לאף אחד אין זכות לגעת באיבריכם הפרטיים ועליכם לסרב לכך.
6. אם מישהו מנסה לעשות לכם משהו בניגוד לרצונכם ספרו מיד להורים או למבוגר אחר שאתם סומכים עליו.
7. אל תבטיחו למבוגרים לשמור סוד ואם נאלצתם להבטיח בניגוד לרצונכם, מותר לכם להפר הבטחה. אל תהססו לספר מה קרה לכם.
8. אל תתנו למבוגר שאינכם מכירים את כתובתכם ופרטיכם האישיים, גם לא באינטרנט!
9. אל תפגשו ללא אישור ההורים עם חבר שהכרתם באמצעות האינטרנט.
10. סמכו על חושכם - אם משהו נראה לכם לא בסדר שמרו מרחק ואל תהססו לומר לא, גם למישהו מוכר. אם יש לכם ספק - אל תסתכנו, מוטב להיזהר מאשר להצטער.

אתם רוצים להתייעץ? זקוקים לעוד מידע? יש לכם שאלות נוספות?

- המועצה הלאומית לשלום הילד**
אל"י (האגודה להגנת הילד)
פקידי **סעד לחוק הנוער** (טיפול והשגחה)
בלשכות לשירותים חברתיים - ברשויות המקומיות
- מרכזי הסיוע לנפגעות תקיפה מינית** - מוקד ארצי: 1202
- שפ"י** (השירות הפסיכולוגי-יעוצי)
באמצעות היועצות בבתי ספר
- מיט"ל** (המרכז הישראלי לטיפול בפגיעות מיניות בילדים באזור ירושלים)
052-6333372
- 02-6780606
1-800-223-966
- 1800-222-003

- ענבל** - המרכז לטיפול בפגיעות מיניות בילדים
באזור דרום
08-6450701
- בני ציון** - המרכז לטיפול בפגיעות מיניות בילדים
באזור צפון
04-8359300
- קו סיוע לנשים דתיות וחרדיות** - המוקד הארצי: 02-6730002
- המרכז הישראלי לטיפול בטרומה** (אזור ירושלים) 02-6449666
- מרכז נפגעי תקיפה מינית רימונים** (חדרה) 077-5060031
- חוף הגליל** - מרכז לטיפול בילד ובמשפחה
(נהריה, משגב וקריות) 04-9922091
- אחת מאיתנו** - נפגעות תקיפה מינית 09-7492291
- המכון לפסיכותראומה** בבית חולים איכילוב 03-6973733
- המכון לפסיכותראומה** בבית חולים שניידר 03-5317153
- היח' לטיפול בילדים ומשפחות לאחר פגיעה מינית,**
קופ"ח כללית (לא רק לחברי הקופה) 03-6401818

המועצה לשלום הילד היא הגוף הותיק והגדול מסוגו בישראל העוסק במכלול הנושאים של זכויות הילד. ייחודו בפעילות כוללת ומקיפה למענם של כל הילדים בישראל - יהודים וערבים, דתיים וחילוניים, בריאים וחולים, עולים וותיקים, עשירים ועניים. היא עוסקת בכל תחום אפשרי, כולל: חינוך, בריאות, מצוקה, התעללות, משטרה ועבריינות, חקיקה ומשפט, תקשורת וצרכנות ותחומים רבים נוספים.

המועצה פועלת כשדולה וכארגון סינגור, אך במקביל מקיימת גם מרכז משפטי, מרכז מחקר, מרכז חינוך והדרכה ומערכת של פרויקטים חדשניים.

המועצה היא עמותה עצמאית ובלתי תלויה והיא מוכרת כמלכ"ר וכמוסד ציבורי לצורך פטור ממס. המועצה פועלת למענם ובשמם של כל הילדים בישראל.

© כל הזכויות שמורות למועצה לשלום הילד

המועצה הלאומית לשלום הילד
טל: 02-6780606, פקס: 02-6790606
www.children.org.il